

ӘОЖ

С.К. Атаханова

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Азаматтық құқық және азаматтық іс жүргізу, еңбек құқығы кафедрасы, заң ғылымдарының кандидаты, Қазақстан, Алматы қаласы,
E-mail: Saltanat73kz@mail.ru

Еуропалық одақ аясындағы азаматтық сот ісін жүргізудің кейбір мәселелері

Аталған мақалада Еуропалық Одаққа кіретін елдердегі азаматтық сот өндірісінің кейбір ерекшеліктері қарастырылған. Автормен азаматтық сот өндірісіне қатысты Брюссельдік Конвенцияның нормаларына талдау жасалған.

Түйінді сөздер: азаматтық сот өндірісі, халықаралық шарттар, соттылық, құқықтық нормалар.

S.K. Atahanova

Some problems in the field of civil procedure of the European Union

In this article is devoted to some different in the civil court process in the countries going to the European Soviet. Author also is analyzed to Brussels Conventions.

Key words: civil litigation, international treaties, jurisdiction, applicable law.

С.К. Атаханова

Некоторые проблемы гражданского судопроизводства в сфере Европейского Союза

В данной статье рассматриваются некоторые особенности гражданского судопроизводства в странах входящих в Европейский Союз. Автор анализирует нормы Брюссельской конвенции касающиеся гражданского судопроизводства.

Ключевые слова: гражданское судопроизводство, международные договора, подсудность, правовые нормы.

Еуропалық Одақтың өмірге келуі мен Еуропалық Одақ аумағында саяси-экономикалық тұрғыда үлкен өзгерістер жүзеге асып жатқанын көруімізге болады. Бұл тек қана саяси өмірді ғана қамтымайды, сонымен қатар, біздің құқықтық болмысымызға да ерекше ықпал етеді. Оның ішінде азаматтық сот ісін жүргізу мәселесін де қамтиды. Бұл жағдайды бір қырынан алғанда түсіндіруге де болады. Себебі, саяси экономикалық тұрғыдан, Еуропалық Одаққа кіретін мемлекеттер, бір даму деңгейінде тұрғаны байқалады. Сондықтан да, бір мойындалған құқықтық қағидалар жүйесі жұмыс жасайды. Негізінен, Еуропалық Одақ аумағында азаматтық сот ісін жүргізудің негіздері алты мемлекеттің Брюссель конвенциясына қол қоюдан бастау алатынын біз жақсы білеміз. Брюссель конвенциясы халықаралық азаматтық

сот ісін қалыптастырудың, қазіргі кезеңдегі ең оңтайлы негізгі құжаттарының бірі болып табылады. Брюссель конвенциясы 27 қыркүйек 1968 жылы қабылданғаны біз жақсы білеміз. Брюссель конвенциясына 3 маусым 1971 жылы қосымша хаттама қабылданды. Оған сәйкес конвенцияның нормаларын талқылау құқығы еуропалық сотқа берілгені белгілі. Бұл негізінен еуропалық мемлекеттер ортасында, оның ішінде азаматтық сот ісін жүргізуге байланысты құқықтық қағидаларды бір жүйеге түсіруге ықпал еткен негізгі жағдайлардың бірі болып табылады. Брюссель конвенциясына сәйкес бір іс бойынша бірнеше шешім қабылдас үшін белгілі талаптарда белгіленген болатын. Олардың қатарына, В. Старженецкийдің ойы бойынша мынандай жағдайлар жатады: “Если иски по одному и тому же основанию и между

теми же сторонами предъявляются в судах разных государств – участников, то суд, который вторым принял дело к производству, будет откладывать разбирательство до тех пор, пока не будет установлена юрисдикция суда, который первым принял иск к рассмотрению. Когда юрисдикция суда, первым принявшим иск к производству установлена то любой другой суд отклоняет свою юрисдикцию в пользу первого.

Если иск возбуждается в суде одного государства - участника и если он связан со спорами, по которым суды другого государства обладают исключительной подсудностью в силу положений Брюссельской конвенции, то этот суд объявляет, что не обладает юрисдикцией.

Там, где несколько судов обладают исключительной подсудностью, дел рассматривает суд, первым принявший дело к производству, а остальные отказываются от своей юрисдикции в его пользу” [1, 2 с]. Бұл жерде сонымен қатар, конвенцияда сот ісін жүргізудің ерекше мынандай бес талабы белгіленгендігін де айта кету керек:

“1. по спорам о правах на недвижимое имущество - суды того государство, в котором находится имущество;

по спорам об образовании или ликвидации компании, других юридических лиц, объединений физических и юридических лиц, а также по спорам о решениях их органов - суды того государства, в котором это компания, юридическое лицо или объединение расположенный;

по вопросам о действительности занесения в публичные регистры – суды той страны, который ведет эти регистры;

по спорам связанным с регистрацией или действительностью патентов, торговых марок, промышленных моделей или другими сходными правами – суды той страны, в которой было подано заявка о регистрации или патентовании произошла регистрация или согласно правилам международной конвенции подразумевается, что произошла;

по спорам о принудительном взыскании по судебному решению – суды той страны, в которой судебное решение было приведено в силу или должно быть приведено” [2, с 91]. Брюссель конвенциясы мына төмендегі көрсетілген жағдайлардан басқа мәселелердің барлығына қолданылады:

“- о право – и дееспособности физических

лиц, об имущественных правах, возникших из брачных отношений, наследство и завещаний;

- в отношении банкротство, ликвидации не состоятельных компаний или других юридических лиц, мировых соглашений и других аналогичных производств;

- о социальном обеспечении” [3, 91-92 с]. Сонымен қатар, Брюссель конвенциясы арбитраж мәселесінде қолданылмайды. Брюссель конвенциясына сәйкес оны қабылдаған мемлекеттер азаматтық сот ісін жүргізуде өздерінің белгілі бір міндеттерді жүктейтіндігі айтылған. Конвенцияға сәйкес кейбір жағдайларда соттың шешімдері, яғни жеке мемлекет қабылдаған шешімдер мойындалмауы да мүмкін. Олардың қатарына мынандай жағдайлар жатады:

“1. оно противоречит публичному порядку страны, в которой подлежит признанию (п. 1. ст 27);

2. ответчик не был надлежащим образом извещен и не имел возможности организовать свою защиту (п. 2. ст. 27);

3. решение противоречит судебному решению, вынесенному в споре между теми же сторонами в государстве, в котором это судебное, решение должно выступить в силу (п. 3. ст. 27);

4. решение, касающееся гражданского состояния, право - или дееспособности физических лиц прав собственности, возникших изобранных отношений, завещаний или наследование, противоречит правилам международного частного права того государства, в котором решение должно выступить в силу (п. 4. ст. 27);

5. судебные решения противоречит судебным решениям, принятым ранее в государстве, не являющимся участникам Конвенции, по одному и тому же основанию иска, и между теми же сторонами, даже если судебное решение отвечает всем требованиям, необходимым для признания в государстве, в котором оно должно выступить в силу (п. 5. ст. 27)” [4, 93 с]. Қанша болғанмен, Брюссель конвенциясы азаматтық сот ісін жүргізудің еуропалық одақ құрамына кіретін мемлекеттердің бұл бағыттағы ұлттық нормаларын унификация жасай алмады. Ол А.Г. Светланов былай деп өзінің ойын білдіреді: “В силу различий материального и процессуального право государств-участников при разработке Брюссельской конвенции достичь полной гармонизации в сфере исполнения судебных решении не удалось. Прежде

всего отметим, что по понятием “исполнение” подразумевается лишь объявлений о возможности исполнения, ибо право принудительно исполнения Конвенция предоставляет государству, в котором решение исполняется, действующем на основании национального законодательство. Правда, в соответствии с Конвенцией предполагается, что иностранное решение было вынесено надлежащим образом. Отсюда вытекает, что по решению принятому в другом государстве ЕС, в принципе может быть осуществлено принудительное исполнение. Кроме того, Конвенция ограничила число препятствий для исполнения и упростила процедуру объявления о возможности исполнения [5, 94]. Сонымен қатар, соттың шешімін орындау конвенцияны қабылдаған мемлекеттердің арасындағы өзара сенімге негізделеді. Егер соттың шешімін орындауды мемлекет қабылдаған болса, онда орындау шешімі шығарылып, тиісті органдарға жіберіледі. Брюссель конвенциясын әзірлеу кезінде әлі де болса, Еуропалық Одақ құрамына кіретін мемлекеттердің азаматтық сот ісін жүргізуге байланысты нормаларын унификациялау ертерек екендігі айқындалған болатын.

Еуропалық Одақтың аумағында бұл бағытта да болса, ұлттық заңнамалар жоғары тұрады.

Қазіргі кезеңде Брюссель конвенциясының орнына қолданылатын еуропалық одақтың 1 наурыз 2002 жылы қабылданған Қаулысы өзінің заңдық күшін көрсетуде.

Сондықтан да, қазіргі кезеңде Еуропалық Одақ аумағында азаматтық сот ісін жүргізуді белгілі бір жүйеге түсіретін жаңа негіздегі конвенция қабылдаудың қажеттілігі де туындағаны байқалады. Оны мынандай жағдайлармен түсіндіруге де болады:

Біріншіден, Еуропалық Одақ аумағында біртұтас экономикалық интеграция үрдісі қалыптасты;

Екіншіден, Еуропалық Одақ құрамына кіретін елдердің менталитеттік тұрғыдан да өзіндік ортақтастығы бар;

Үшіншіден, Еуропалық Одақтың болашақтағы даму бағыты ол мемлекеттердің, одан да терең интеграциялануына жол ашады.

Айтылған жағдайлардың барлығы Еуропалық Одақ аймағында азаматтық сот ісін жүргізудің ортақ құқықтық қағидаларын орнықтыруды қажет етеді.

Әдебиеттер

1. Старженецкий В. Брюссельская конвенция по вопросам подсудности и принудительного исполнения судебных решений по гражданским и торговым спорам // ЭЖ. – Юрист. – 1999. - №13. – С. 2-6.
2. Светланов А.Г. Международный гражданский процесс: современные тенденции. Монография. – М.: ТОН - Остожье, 2002. – 182 с.
3. Светланов А.Г. Международный гражданский процесс: современные тенденции. Монография. – М.: ТОН - Остожье, 2002. – 182 с.
4. Светланов А.Г. Международный гражданский процесс: современные тенденции. Монография. – М.: ТОН - Остожье, 2002. – 182 с.
5. Светланов А.Г. Международный гражданский процесс: современные тенденции. Монография. – М.: ТОН - Остожье, 2002. – 182 с.

References

1. Starjnyetskiy S. Bryussel'skaya konvencyiya Po voprosam podsudnosti e prynudityelinogo ispolnyeniya sudyebnykh, ryeshenyii Po grajdanskim e trgovym sporam // EJ. - Yurist. - 1999. No. 13. - С. 2-6.
2. Svyetlanov AG Myejdunarodnyi grajdanskii process: sovrjemyennyje tyendyentsii . Monografiya. - M.: Tons - Ostojiye, 2002. 182 sec.
3. Svyetlanov AG Myejdunarodnyi grajdanskii process: sovrjemyennyje tyendyentsii . Monografiya. - M.: Tons - Ostojiye, 2002. 182 sec.
4. Svyetlanov AG Myejdunarodnyi grajdanskii process: sovrjemyennyje tyendyentsii . Monografiya. - M.: Tons - Ostojiye , 2002. 182 sec.
5. Svyetlanov AG Myejdunarodnyi grajdanskii process: sovrjemyennyje tyendyentsii . Monografiya. - M.: Tons - Ostojiye , 2002. 182 sec